

**JANINA BŁAŻEJ, ZBIGNIEW CZERNIAKOWSKI,
TOMASZ OLBRYCHT, MARTA PISAREK, EWA STOMPOR-CHRZAN**

Katedra Agroekologii, Wydział Biologiczno-Rolniczy,
Uniwersytet Rzeszowski, ul. Ćwiklińskiej 2, 35-601 Rzeszów
e-mail: mpisarek@univ.rzeszow.pl

**PUBLIKACJE ZESPOŁU DYDAKTYCZNEGO „OCHRONA ROŚLIN”
W ZESZYTACH NAUKOWYCH PTIE I PTG ODDZ. W RZESZOWIE**

W ukazujących się od dziesięciu lat Zeszytach Naukowych Południowo-Wschodniego Oddziału Polskiego Towarzystwa Inżynierii Ekologicznej i Polskiego Towarzystwa Gleboznawczego Oddział w Rzeszowie, pracownicy Zespołu Dydaktycznego „Ochrona Roślin” zamieścili łącznie 38 oryginalnych prac naukowych. Tematyka prezentowanych artykułów dotyczyła zagadnień związanych z fitopatologią i entomologią.

Słowa kluczowe: publikacje, entomologia, fitopatologia

I. WSTĘP

W 2007 roku, minęło 10 lat od wydania pierwszego Zeszytu Naukowego, przez Południowo-Wschodni Oddział Polskiego Towarzystwa Inżynierii Ekologicznej i Polskie Towarzystwo Gleboznawcze Oddział w Rzeszowie. W tych zeszytach swoje prace publikują naukowcy będący przede wszystkim pracownikami Uniwersytetu Rzeszowskiego i Politechniki Rzeszowskiej.

Wśród autorów na uwagę zasługują nauczyciele akademicki Katedry Agroekologii, którzy w latach 1997-2000 wchodzili w skład Zakładu Chemizacji Produkcji Rolniczej Wydziału Ekonomii Akademii Rolniczej w Krakowie. W 2001 roku decyzją ówczesnej Rady Wydziału zmieniono nazwę tej jednostki naukowo-dydaktycznej na Katedrę Agroekologii. Od 2002 roku przynależy ona do Wydziału Biologiczno-Rolniczego Uniwersytetu Rzeszowskiego, kierunek Rolnictwo. Jednostka ta, kierowana przez panią prof. dr hab. Czesławę Trąbą, do 2005 r. liczyła dwunastu pracowników naukowo-dydaktycznych, a po kolejnej reorganizacji ośmiu. Bez względu na zmiany w strukturze organizacyjnej Uczelni i Wydziału oraz Katedry, pięciu pracowników należało (i tak jest też obecnie) do Zespołu Dydaktycznego Ochrona Roślin. Ten pięcioosobowy Zespół od początku aktywnie włączył się w tworzenie Zeszytów Naukowych zamieszczając w nich swoje artykuły.

---

^{*} *Pracę recenzowała:* prof. dr hab. Urszula Prośba-Białczyk, Uniwersytet Przyrodniczy, Wrocław

Celem niniejszej pracy było pokazanie 10-letniej działalności publikacyjnej na stronach Zeszytów Naukowych Południowo-Wschodniego oddziału PTIE i PTG Oddział w Rzeszowie, pracowników Zespołu Dydaktycznego „Ochrona Roślin”. Przedstawiono charakterystykę prac zamieszczanych w Zeszytach, dokonując podziału na dwa główne nurty badawcze: fitopatologię i entomologię.

II. CHARAKTERYSTYKA DZIAŁALNOŚCI PUBLIKACYJNEJ ZESPOŁU DYDAKTYCZNEGO „OCHRONA ROŚLIN”

Z analizy dorobku naukowego pracowników Katedry Agroekologii w latach 1997- 2007 wynika, że w tym okresie zamieścili oni łącznie 38 prac naukowych, co stanowiło 26,8% ogółu publikacji zawartych we wszystkich, dziewięciu numerach Zeszytów Naukowych Południowo-Wschodniego Oddziału Towarzystwa Inżynierii Ekologicznej i Polskiego Towarzystwa Gleboznawczego Oddział w Rzeszowie. Najwięcej artykułów afiliowanych przez Katedrę Agroekologii zamieszczono w Zeszytach Naukowych w 2004 oraz 2006 roku – odpowiednio 53,3% i 50,0% ogółu prac. Zespół Dydaktyczny „Ochrona Roślin” łącznie w dziewięciu numerach zamieścił 26 prace, co stanowiło 18,3% ogółu, oraz 68,4% wszystkich prac pracowników Katedry Agroekologii (tab. 1). Wśród nauczycieli naukowo-dydaktycznych Katedry, jak również Zespołu Dydaktycznego najwięcej artykułów opublikowali dr inż. Ewa Stompor-Chrzan oraz dr inż. Tomasz Olbrycht (tab. 2).

Tabela 1 - Table 1

Liczba artykułów w poszczególnych numerach Zeszytu Naukowego
Number of publications in individual numbers of the Scientific Papers

Nr Zeszytu Naukowego <i>Number of Scientific Paper</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Ogółem <i>Total</i>
Publikacje Katedry / <i>Publications of Department</i>	4	5	8	5	8	3	5	0	0	38
Publikacje Zespołu / <i>Publications of Teaching team</i>	2	2	4	4	6	3	5	0	0	26
Ogółem / <i>Total</i>	16	14	17	32	15	13	12	15	11	142

Tabela 2 - Table 2

Liczba artykułów afiliowanych w Katedrze Agroekologii
Number of publications affiliated in the Department of Agroecology

Autor <i>Author</i>	Rok / Year <i>Nr / No.</i>	1997	1999	2003	2003	2004	2005	2006	Literatura <i>Literature</i>
Błażej J.*		1	1	1		1		1	1, 3, 4, 5, 6
Czerniakowski Z. W.*				1		1	1	1	7, 8, 9, 10
Gąsior J.		1	1	1					2, 11, 12
Hajduk E.				2					13, 14
Kaniuczak J.				2	1	1			13, 14, 15, 16
Olbrycht T.*					1	2	1	2	10, 17, 18, 19, 20, 21
Pisarek M.*			1	1	1	1	1	1	22, 23, 24, 25, 26, 27
Stompor-Chrzan E.*		2		1	2	1		1	3, 28, 29, 30, 31, 32, 33
Trąba C.		1	1	1		1			34, 35, 36, 37
Właśniewski S.				1					14
Wolański P.		1	1	1		1			35, 36, 37, 38

*Zespół Dydaktyczny „Ochrona Roślin” / *Teaching team of „Plant Protection”*

Tematyka artykułów publikowanych w Zeszytach Naukowych przez Zespół Dydaktyczny „Ochrona Roślin” obejmowała głównie zagadnienia z symptomatologii, etiologii i epidemiologii czynników chorobotwórczych roślin rolniczych, ogrodów oraz zieleni miejskiej, metod ograniczania ich szkodliwości oraz występowania pożytecznej i szkodliwej fauny w agroubiceozach.

Badania fitopatologiczne

Z zakresu chorób roślin na uwagę zasługują artykuły, w których przedstawiono wyniki badań związanych ze zdrowotnością bobiku, grochu, fasoli, łubinu i soi. Prace te miały nie tylko wartość naukową, ale także ich wyniki były cenne dla praktyki rolniczej. Z badań laboratoryjnych i diagnostycznych wynikało, iż materiał siewny wyżej wymienionych roślin strączkowych rozprawdzany poprzez handel detaliczny na Podkarpaciu był zasiedlony przez grzyby: *Ascochyta fabae*, *Botrytis cinerea*, *Fusarium sp.*, *Altrnaria alternata*, *Rhizoctonia solani* i *Sclerotinia sclerotiorum*. Gatunki te są znane z patogenności dla bobiku, grochu, fasoli, łubinu oraz soi; we wszystkich fazach rozwojowych tych roślin mogą spowodować duże straty w plonach. Opublikowanie wyników związanych z laboratoryjną oceną skuteczności różnych środków chemicznych do zwalczania patogennej mikroflory strączkowych zwróciło uwagę producentom rolnym na ważną rolę zabiegu przedsiewnego zaprawiania nasion, jak również dobór odpowiedniego preparatu w celu uniknięcia groźnych w skutkach chorób [3,31]. Podobnie dużą wartość naukową i dla praktyki rolniczej przedstawiały wyniki doświadczeń laboratoryjnych *in vitro* oraz badań wazonowych nad korzystnym wpływem różnych wermikompostów (wyprodukowanych na bazie obornika bydłowego, bydłowego z dodatkiem końskiego, owczego wzbogaconego zielonką pokrzywy, siemienia lnianego i celulozą), a także ich wodnych wyciągów, na zdrowotność siewek fasoli i grochu [32] oraz hamowanie wzrostu grzybów zgorzelowych [33].

Na rolę poziomu agrotechniki w produkcji roślinnej zwrócono uwagę w kontekście występowania w ziarnie zbóż gatunków z rodzaju *Fusarium*. Przedstawienie tego zagadnienia miało duże znaczenie, gdyż grzyby te powodują nie tylko straty ilościowe w plonach, ale wytwarzają bardzo niebezpieczne dla człowieka, zwierząt, roślin i drobnoustrojów metabolity zwane mykotoksynami [1]. Ważną rolę metody agrotechnicznej w ograniczeniu szkodliwości chorób: askochytozy bobiku (*Ascochyta fabae*), czekoladowej plamistości (*Botrytis sp.*), i rdzy bobiku (*Uromyces fabae*) udowodniono na podstawie doświadczeń polowych. Uprawa współrzędna ze zbożami wyraźnie ograniczyła rozwój tych patogenów, przy czym najkorzystniejszym komponentem dla bobiku był owies [6].

Na uwagę zasługują również artykuły, w których dokonano analizy asortymentu środków chemicznych stosowanych do ochrony upraw rolniczych w województwie Podkarpackim [4] oraz pozostałych po nich opakowań [5].

Wśród opracowań naukowych z zakresu fitopatologii są także dotyczące patogenów wyniszczających zieleni miejską, a przez to pozbawiającą ją elementów dekoracyjnych i rekreacyjnych [28].

Badania entomologiczne

W Zeszytach Naukowych opublikowano wiele artykułów nawiązujących do tematyki inwentaryzacji fauny bezkręgowców terenów zurbanizowanych. Istnieje przypuszczenie, że dominacja roślin synantropijnych w urbiceozie ma wpływ na liczbę gatunków fitofagicznych i ich liczebność [10]. Z pracy Olbrychta i Pączki [19] wynikało, że na

terenie Rzeszowa stwierdzono występowanie 55 gatunków motyli dziennych (*Rhopalocera*), co stanowiło około 37% krajowej entomofauny tej grupy owadów. Jak dowiedli Pisarek i in. [22] oraz Czerniakowski i Olbrycht [7] motyle (*Lepidoptera*) chętnie zasiedlają obszary miejskie: cienkie ciągi, korytarze pasowe, większe lub mniejsze wyspy (parki miejskie) [10]. Gąsienice w różnorodny sposób objadające liście (gołozęry, minowanie, szkieletowanie itd.) lub żerujące w innych organach zubożają dekoracyjność roślin oraz mają wpływ na mniejsze roczne przyrosty drzew [22].

W Zeszytach Naukowych zaprezentowano wyniki obserwacji, które przyczyniły się do dokładniejszego poznania rozsiadania na Podkarpaciu chrząszczy kózkowatych (*Col., Cerambycidae*) [18] z uwzględnieniem roślin żywicielskich [20] oraz rozmieszczenia biegaczowatych (*Col., Carabidae*) [21]. Na uwagę zasługuje odkrycie występowania *Axinopalpis gracilis* (Krynicki) (*Col., Carambycidae*) – nowego gatunku dla Beskidu Wschodniego [18].

Pracownicy Zespołu Dydaktycznego Ochrony Roślin na łamach Zeszytów Naukowych propagowali niechemiczne zwalczanie agrofagów. Między innymi Czerniakowski [8] opisał zalety monitorowania szkodników poprzez zastosowanie pułapek feromonowych. Natomiast Pisarek [27] wykazała wpływ upraw mieszanych na wzrost liczebności owadów pożytecznych. Próby wytypowania odmian karłowej fasoli szparagowej mniej podatnych lub odpornych na żerowanie ślimaków nagich z rodzaju *Arion* zakończyły się niepowodzeniem [24]. Nie potwierdzono również przydatności wermikompostu w ograniczaniu występowania i szkodliwości miniarki porówki (*Napomyca gymnostoma*) [17].

III. LITERATURA

1. Błażej J.: Występowanie grzybów toksynotwórczych z rodzaju *Fusarium* w ziarnie zbóż zebranych w okolicach Rzeszowa. Z. 2. s. 17-23. 1999.
2. Błażej J., Gąsior J., Dołomisiewicz B.: Porównanie niektórych cech morfologicznych wikliny plecionkowej i energetyczno-przemysłowej. Z. 2. s. 23-28. 1999.
3. Błażej J., Stompor-Chrzan E.: Zdrowotność materiału siewnego roślin strączkowych. Z.1. s. 37-44. 1997.
4. Błażej J., Zięzio B.: Charakterystyka chemicznych środków ochrony roślin stosowanych w gminie Leżajsk. Z. 3. s. 75-80. 2003.
5. Błażej J.: Asortyment opakowań po chemicznych środkach ochrony roślin rozprowadzonych na Podkarpaciu. Z. 7. s. 7-12. 2006.
6. Błażej J.: Oddziaływanie czynników agrotechnicznych na zdrowotność i plonowanie bobiku. Z. 5. s. 51-56. 2004.
7. Czerniakowski Z.W., Olbrycht T.: Szkodniki drzew w zabytkowych parkach Rzeszowa. Z.7. s. 13-18. 2006.
8. Czerniakowski Z.W.: Pułapki feromonowe i strategia attract-and-kill. Z. 5. s. 45-50. 2004.
9. Czerniakowski Z.W.: Różnorodność gatunkowa chrząszczy na stanowiskach naturalnych i antropogenicznych wikliny. Z. 3. s. 105-108. 2003.
10. Czerniakowski Z.W.: Wyspy i korytarze ekologiczne na terenie Rzeszowa. Z. s. 21-26. 2005.
11. Gąsior J., Partyka A.: Gleby południowo-wschodniej Polski leące w obrębie Euroregionu Karpackiego. Z. 1. s. 85-94. 1997.
12. Gąsior J.: Sorpcja cynku i kadmu na diatomitach w zależności od ich stężenia początkowego i wytrząsania zawieszin. Z. 3. s. 59-64. 2003.

13. Kaniuczak J., Hajduk E., Kaniuczak R.: Metale ciężkie w środowisku przyrodniczym. Z. 3. s. 49-58. 2003.
14. Kaniuczak J., Hajduk E., Właśniewski S.: Zawartość makroelementów, mikroelementów i toksycznych metali ciężkich w wodzie pitnej z niektórych regionów południowo-wschodniej Polski. Z. 3. s. 45-48. 2003.
15. Kaniuczak J., Kostecka J., Nowak M., Pączka G.: zmiany właściwości rzędy wodnej Pd wpływem wermikompostowania. Z. 4. s. 57-58. 2003.
16. Kaniuczak J.: Rola mikroorganizmów w obiegu pierwiastków w środowisku przyrodniczym. Z. 5. s. 79-84. 2004.
17. Kostecka J., Garczyńska M., Olbrycht T.: Wpływ nawożenia na występowanie miniarki porówki *Napomyka gymnostoma* Loew (Diptera: Agromyzidae). Z. 4. s. 45-46. 2003.
18. Olbrycht T., Bury J., Babula P.: Kózkowate (Coleoptera, Cerambycidae) okolic Łańcuta. Z. 7. s. 81-86. 2006.
19. Olbrycht T., Pączka G.: Motyle dzienne (*Rhopalocera*) Rzeszowa. Z. 5. s. 21-26. 2004
20. Olbrycht T.: Rośliny żywicielskie wybranych gatunków chrząszczy kózkowatych (Coleoptera, Cerambycidae) na terenie Rzeszowa okolic. Z. 5. s. 27-32. 2004.
21. Olbrycht T.: Występowanie chrząszczy z rodzaju *Carabus* (Col., Carabidae) na terenie Podkarpacia. Z. 6. s. 71-76. 2005.
22. Pisarek M., Materna A., Pulit A.: Foliiofagi wybranych gatunków drzew różowatych miasta Rzeszowa. Z. 5. s. 39-44. 2004.
23. Pisarek M., Waclaw M., Kot T.: przegląd ważniejszych szkodników lucerny siewnej z nadrodziny ryjkowcowate (Col. Curculionoidea). Z. 3. s. 37-44. 2003.
24. Pisarek M.: Podatność odmian karłowej fasoli szparagowej na żerowanie ślimaków nagich z rodzaju *Arion*. Z. 7. s. 87-90. 2006.
25. Pisarek M.: Wpływ nawożenia płynnym wermikompostem na plonowanie papryki słodkiej w uprawie tradycyjnej w tunelach foliowych. Z. 4. s. 43-44. 2003.
26. Pisarek M.: Wpływ płynnego preparatu „Biohumus” na plonowanie oraz wybrane cechy papryki słodkiej. Z. 6. s. 87-92. 2005.
27. Pisarek M.: Wpływ sposobu uprawy roślin strączkowych na liczebność biedronek. Z. 2. s. 95-100. 1999.
28. Stompor-Chrzan E., Humińska B.: Występowanie mączniaków prawdziwych na wybranych gatunkach ozdobnych krzewów liściastych. Z. 5. s. 33-38. 2004.
29. Stompor-Chrzan E.: Nowe możliwości ochrony plonów przed chorobami. Z. 3. s. 65-68. 2003a.
30. Stompor-Chrzan E.: Ogrody i parki – elementy krajobrazu i bioróżnorodności. Część I. Ogrody działkowe Rzeszowa. Z. 7. s. 91-96. 2006.
31. Stompor-Chrzan E.: Wpływ stosowanych fungicydów na wartość siewną nasion fasoli szparagowej. Z. 1. s. 33-36. 1997.
32. Stompor-Chrzan E.: Wpływ wermikompostu na zdrowotność i masę siewek roślin strączkowych. Z. 4. s. 63-64. 2003c.
33. Stompor-Chrzan E.: Wpływ wodnych wyciągów z wermikompostu na rozwój grzybów zgorzelowych. Z. 4. s. 41-42. 2003b.
34. Trąba Cz., Wolański P., Hus H.: Zachwaszczenie zbóż ozimych i jarych na glebach lessowych Zalesia (Dzielnica Rzeszowa). Z. 2. s. 101-108. 1999.
35. Trąba Cz., Wolański P., Trojan H.: Znaczenie ekosystemów trawiastych w środowisku przyrodniczym. Z. 3. s. 89-96. 2003.

36. Trąba Cz., Wolański P.: Zastosowanie metod bioindykacyjnych w monitoringu środowiska. Z. 5. s. 73-78. 2004.
37. Trąba Cz.: Zachwaszczenie ziemniaków na glebach lekkich Płaskowyżu Kolbuszowskiego. Z. 1. s. 27-32. 1997.
38. Wójcikiewicz M., Wolański P.: Szata roślinna rezerwatu torfowiskowego Podbukowina-Winne. Cz. I. Flora torfowiskowa. Z. 1. s. 95-100. 1997.

**PUBLICATIONS OF THE TEACHING TEAM „PLANT PROTECTION”
IN THE SCIENTIFIC PAPERS OF PSEE, PSSS SOUTH-EASTERN BRANCH,
IN RZESZÓW**

Summary

In the Scientific Papers of Polish Society of Ecological Engineering and Polish Soil Science Society South-Eastern Branch in Rzeszów, being aired for ten years, the members of the „Plant Protection” didactic task force have published 38 original scientific papers covering phytopathology and entomology issues.

Key words: publications, phytopathology, entomology